

فریب در ازدواج از دیدگاه روانشناسی اجتماعی

تهیه کننده: نسرين صرافان - کارشناس ارشد روانشناسی

مقدمه

تدلیس به معنای ظلمت و تاریکی، نیرنگ و عیب پوشی است و **مُدَّلس** کسی است که با اقداماتی، واقعیت را از نظرها می‌پوشاند، آنچنانکه تاریکی، چشم را از دیدن مانع می‌شود معنای اصطلاحی تدلیس تمایز آشکاری با معنای لغوی آن ندارد.

مطابق ماده ۴۳۸ تدلیس عملیاتی است که موجب فریب طرف قرارداد می‌شود.

تدلیس و فریب در امر ازدواج به معنی توسل به اعمال و شیوه‌های متقلبانه و فریب کارانه برای پوشاندن یا کتمان نقص و عیب موجود در یکی از زوجین با انتساب اوصاف کمالی و ویژگی‌های مرجح به یکی از آن دو که فی‌الواقع فاقد آن است می‌باشد. این پنهان کاری و خلاف واقع نمایی اعم از اینکه از سوی یکی از طرفین یا هر دو باشد، باید به گونه‌ای خلاف انتظار، غیرمتعارف و مسامحه ناپذیر و در جهت گیری ارادی فرد به ازدواج تأثیرگذار باشد. به عبارت دیگر فضای کنش فرد را چنان غبارآلود می‌سازد که عادتاً امکان تشخیص واقعیت از غیر آن میسر نباشد.

*انواع صور تدلیس در امر ازدواج

تدلیس و فریب بر حسب آنچه بعضاً در منابع حقوقی و عمدتاً در نشریات مربوط به امور خانواده از آن سخن رفته، انواع متعددی دارد که در ذیل به ذکر عناوین کلی، همراه با برخی از شایع‌ترین مصادیق آن می‌پردازیم.

۱- تدلیس در شخص طرف قرارداد:

این نوع فریب در جایی به کار رفته است که مثلاً طرف مقصود در ازدواج با برادر یا خواهر دوقلویش که به جهاتی به او شباهت دارد جایگزین شده باشد.

۲- تدلیس در ویژگی‌های فیزیکی:

اظهار یا کتمان نابجا در خصوص ویژگی‌های جسمانی همچون تصویرسازی مصنوعی و نمایش‌های غیرواقعی از چهره ظاهری فرد، مخفی سازی یا ترمیم عیب‌ها و کاستی‌های مشهود، وضعیت سلامت و بیماری همچون استفاده از موی

مصنوعی یا رنگ مو، دندان مصنوعی، سمعک، عینک، جراحی پلاستیک یا ابتلای به دیابت، ایدز، بیماری‌های کلیوی، ریوی، پوستی و غیره...، دوشیزگی، عادت‌ها و شرطی شدن‌های غیرمعمول مثل اعتیاد به دخانیات، مواد مخدر و مشروبات الکلی

۳- تدلیس در ویژگی‌های روحی روانی:

این نوع فریب، شامل اظهار یا کتمان نابجا در خصوص وضعیت روحی روانی فرد، استعدادها و توانمندی‌ها (همچون هوشمندی، بلاهت، کودنی)، بیماری‌ها و ابتلائات دماغی و عصبی همچون صرع، میگرن، روانپریشی، و جنون است.

۴- تدلیس در ویژگی‌های تربیتی و اخلاقی:

این نوع فریب شامل اظهار یا کتمان نابجا در خصوص اوصاف و ویژگی‌های تربیتی مثبت و منفی مثل (سوء ظن، حسن ظن، بدبینی، خوش بینی، بخل، سخاوت، کذب، صدق، برون گرایی، درون گرایی، خشن بودن، نرم خو بودن، ترسو بودن، شجاع بودن و غیره) است.

۵- تدلیس در هویت تاریخی:

این نوع فریب شامل اظهار یا کتمان نابجا در خصوص سن خود، سوابق و وضعیت‌های پیشین زندگی فرد می‌باشد.

۶- تدلیس در وضعیت فرهنگی:

این نوع فریب شامل اظهار یا کتمان نابجا در خصوص مذهب خود (و احياناً دین خود)، سطح تحصیلات، رشته تحصیلی، بینش‌ها، عقاید، ارزش‌ها و آرمان‌ها و نمادها و علائم ظاهری (مثل الگوهای آرایش، پوشش) و آثار و فعالیت‌های فرهنگی است.

۷- تدلیس در وضعیت اجتماعی:

این نوع فریب شامل اظهار یا کتمان نابجا در خصوص قومیت (بویژه در موقعیتی که طرف مقابل در خصوص آن حساسیت داشته باشد)، محل تولد و زندگی، موقعیت و وضعیت خانوادگی و شبکه خویشان و بستگان، ازدواج پیشین یا فرزندان ناشی از ازدواج پیشین خود و وضعیت نقش‌ها و فعالیت‌های اجتماعی فرد می‌باشد.

۸- تدلیس در وضعیت اقتصادی:

این نوع فریب شامل اظهار یا کتمان نابجا در خصوص طبقه و جایگاه اقتصادی، نوع شغل، رتبه سازمانی، سابقه اشتغال، سطح درآمد، میزان ثروت و دارایی، محل سکونت شخص و غیره می‌باشد.

۹- تدلیس در وضعیت سیاسی:

این نوع فریب شامل اظهار یا کتمان نابجا در تلقی جزئی، وابستگی گروهی، پیشینه و سوابق فعالیت‌های سیاسی و روابط با اربابان قدرت می‌باشد.

راهکارهای مهار و کنترل تدلیس و فریب در امر ازدواج:

برای عدم ابتلای افراد به عمل ناپسند فریب در امر ازدواج و با مقابله با آن در صورت وقوع مجموعه ای از تدابیر فرهنگی، اجتماعی ضروری به نظر می‌رسند که مشتملند بر:

● اصلاح و تنظیم نظام هنجاری متناسب با سطح انتظارات و اقتضائات محیطی و پوشش دهی هنجاری به همه سطوح و عرصه‌های تعامل اجتماعی

● ایجاد زمینه‌های مناسب برای تعلیم و تربیت مطلوب و درون ریزی ارزش‌ها، هنجارها، قواعد و الگوهای پذیرفته شده اجتماعی در ساختار شخصیت افراد

● تقویت بنیان‌های اخلاقی بویژه اخلاقیات اجتماعی و ایجاد زمینه برای شیوع و ارجاع مستمر به آنها

● توجه دادن مستمر به تعهدات و مسئولیت‌های اجتماعی افراد در قبال یکدیگر

● توجه دادن مستمر و مکرر به تبعات سوء پیامدهای منفی فردی و اجتماعی این سنخ اقدامات در سطوح وسیع

● تقویت نظام کنترل رسمی و غیررسمی برای مهار و کنترل تمایلات کجروانه و میزان هزینه‌ها و کاستی‌های ناشی از

این اقدامات در سطح فردی و اجتماعی

● طراحی و تصویب قوانین مناسب و کارآمد و تلاش برای اجرای درست آن در جهت برخورد قاطع با کجروان و متخلفان و افرادی که از اعتماد دیگران به نفع خویش سوء استفاده می‌کنند.

● آموزش مناسب بویژه آموزش‌های حقوقی برای کاهش و میزان هزینه‌های ناشی از وقوع این نوع انحرافات در سطح فردی.

آگاه نمودن بانوان از ماده ۱۱۲۸ زیرا در تحقیقات انجام شده، پیرامون این ماده مشاهده گردید، اکثر مردم به خصوص بانوان، نسبت به این ماده قانونی آگاهی ندارند، لذا در اکثر موارد تخلف زنان در جهت پیگیری حقوق خویش، تقاضای طلاق می‌دهند و سعی می‌کنند از ماده ۱۱۳۰ که طلاق را وابسته به اثبات ناتوانی مالی مرد (عسر و حرج) در دوام ازدواج می‌داند، بهره ببرند تا از شوهر خویش جدا شوند، اما به جهت آن که اثبات عسر و حرج دشوار است نمی‌توانند از حقوق خودشان بهره ببرند. واضح است که همه باید سعی کنند، آگاه بدین جهت باشند تا پسران و دختران با توجه به تبعات حقوقی کتمان عیوب یا ابراز صفت کمال دروغین، از برخورد غیرصادقانه در امر ازدواج پرهیز کنند.

ثبت و ضبط دقیق اوصاف مشروط توسط زوجین در فرم‌های مخصوص در حضور مراجع رسمی شناسایی و اطلاع رسانی دقیق در خصوص شگردهای انحرافی رایج و راه‌های مصونیت از آن (بویژه از طریق رسانه‌ها و مراکز آموزش فرهنگی) ایجاد حساسیت منفی عمومی نسبت به وقوع انحرافات و تحریک افکار عمومی برای مواجهه با آن در هر سطح ممکن، زمینه سازی جهت آموزش متناسب و انتقال تجارب به افراد در شرف ازدواج باهدف ارتقاء سطح واقع بینی و امکان یابی بیشتر برای انتخاب بهتر بهره‌گیری مناسب افراد در شرف ازدواج از تجارب والدین، خویشاوندان، دوستان، همکاران، مشورت با کارشناسان و متخصصان و توجه اکید به حساسیت‌های محیطی و اعمال درجاتی از بی‌اعتمادی مقدماتی در خصوص افراد ناآشنا به عنوان زمینه‌ای جهت انجام مطالعات دقیق فرد و کسب اطلاعات بیشتر. تلاش افراد خانواده‌های آنها در جهت انجام مطالعات دقیق مقدماتی و بهره‌گیری از همه مجاری اطمینان بخش در خصوص افراد متقاضی ازدواج بویژه افرادی که سابقه آشنایی با آنها وجود ندارد، توجه اکید به آثار و تبعات منفی ناشی از رفتارهای انحرافی و هزینه‌های مترتب به سهل‌انگاری مقدماتی در مراحل اولیه ازدواج.